

Kino Lokakuu paikkaa aukkoja

Suomen elokuvatarjonnassa on Venäjän mentävä aukko. Silloin tällöin filmihullut – Peter von Bagh ja Reijo Nikkilä etunenässä – mekkaloivat asiasta, mutta mitään ei tunnu tapahtuvan. Ilman Yle Teeman venäläiselokuvia tai Sodankylän elokuvajuhlia ja Suomen elokuva-arkistoa tässä maassa ei venäläiselokuvia näki-si, ei varsinkaan uusia.

Kino Lokakuu on ottanut tehtäväkseen paikkailla aukkoja. Tänä syksynä (8.–14.10.2007) toista kertaa järjestetty uuden venäläisen elokuvan festivaali Helsingissä keräsi kaiken kukkuraksi kunnioitettavan yleisömäärän – ainakin Aleksei Germanin ohjaama *Hrustaljov, mašinu!* Andorrassa oli myös loppuunmyyty. Pitää nostaa hattua Suomi-Venäjä-Seuran aktiiville kulttuurisihteerille Merja Jokelalle ja elokuvakerho Arkadin puuhamiehille Kari Pirhoselle ja Lauri Timoselle. Myös Venäjän tiede- ja kulttuurikeskus oli mukana Kino Lokakuun järjestelyissä.

Kino Lokakuun kunniavie-raaksi saatiin maailman elokuvaohjaajien eliittiin lukeutuva Aleksei German, jolla on mainetta myös äkkivääränä persoonana ja kaiken vallan kriitikkona. German tekee elokuvia harvakseltaan ja oikeastaan hänen elokuvakielensä oli neuvostoaikana vielä melko

perinteistä (*Teiden vartiointi, 20 päivää ilman sota, Ystäväni Ivan Lapšin*). Vuonna 1997 valmistunut *Hrustaljov, mašinu!* onkin sitten melkoinen shokki lähimain surrealistisen ilmaisun suuntaan. *Hrustaljov* kuvaa lähes yksinomaan leirielämää ja sen henkilöt ovat koko ajan korostetusti lähikuvassa. Mitään ei selitetä – ja loppukohtauksen kuoleva Stalin ja valtaa himoava Berija tulevat mukaan kuin ohimennen. *Hrustaljovin* ymmärtäminen vaatii aika lailla tietoa neuvostosysteemistä, myös Stalinin viime hetkistä. Germanin tekeillä oleva filmi *Hankalaa olla jumala* on *Hrustaljovin* jälkeen enemmän kuin kiinnostava uutuuks.

Uusi venäläinen elokuva palailee Kino Lokakuun filmien valossa selvästi juurilleen. Nuoret ohjaajat ovat katsoneet Eisensteininsä, Vertovinsa, mutta myös Dovženkon ja Tarkovskin. Tukeutuminen rehelliseen kinosilmä-surrealismiin sosialistisen pseudorealismien asemasta on ilahduttavaa, ja myös maaseutukuvaus ja syrjäseutujen Venäjä ovat korostetusti esillä.

Andrei Kravtšukin *Italialainen* (2005) on paluu arkirealismiin. Se on pitkälti Dziga Vertovin jalanjälkiä kulkeva tarina kaunis-kasvoisesta orpopojasta. Tämän kohtalon kautta avautuu koko

ryöstökapitalistisen uuden Venäjän moraali – tai moraalittomuus. Kino Lokakuun yllätykseksi muodostui ensi kertaa Suomessa esitettävä tataarinkielinen elokuva, Ramiil Tuhvatullin ohjaama *Zoleikha* (2005). Se on suorasukainen kannanotto siitä mitä tataareille Neuvosto-Venäjällä – ja aikaisemminkin – tapahtui: pakkokäännytys ortodoksisuuteen, karkotukset, alkoholismi, perinteiden rapautuminen jne. Vitali Melnikovin *Agitbrigada* (2007) taas on tarina elokuvan voimasta agitaation välineenä, siitä, miten kameraa väärinkäytettiin sosialismin ilosanoman tuojana kaukana Siperiassa.

Oma Kino Lokakuun suosikini oli harvinaisen maalauksellisen kuvauksellisesti toteutettu *Euphoria* (2006). Ivan Vyrypajevin ohjaus on palkittu monilla festivaaleilla ja sen upeissa maisemakuvissa ja oudossa kolmi-draamassa on jotakin todella mystistä. Elokuva on ilmiselvästi sukua vastikään kuolleen Rauni Mollbergin *Maa on syntinen laulu*-filmille. Molemmissa pääosassa ovat niin rujan-kaunis maisemaperiferia kuin naturalistinen ja himokkaanaistillinen naihshahmo, joka kohoo feministisiin ulottuvuuksiin kaiken sovinnistisen sarron keskeltä. Ja kuten aina, aidosta rakkaudesta saa maksaa katkeran hinnan...

Pentti Stranius